

Er is maar één foto van mij op mijn veertigste verjaardag. Het is januari. Een heldere, blauwe winterlucht, scherp afgetekende schaduwen. Ik draag een donkergroene overall en kaplaarzen. De overall is nieuw, met lange, smetteloos witte ritsen en alleen een dun laagje opgedroogde modder bij de knieën. Ik zit op een hoopje schoon, vers stro. Langs de bovenste helft van de foto, ongeveer ter hoogte van mijn hoofd, zie je een langwerpige oud stuk golfplaat, dik, verweerd zeildoek en een paar planken; achter mijn linkerschouder staat nog een stuk golfplaat, dat het andere stut. In het felle licht erachter is een brokkelig stukje met klimop begroeide muur te zien. Ik zit voor een soort donker hol.

Een paar uur later, als de zon nog niet te laag aan de hemel staat, vieren we mijn verjaardag met een barbecue. Onze voordeur bevindt zich niet gelijkvloers, je bereikt hem via een paar brede, gebarsten stenen treden. Boven aan deze trap ligt een betonnen platje, een klein vierkant terras voor de deur. Het ligt op het zuiden: de zon beukt er de hele zomer op neer en zelfs in januari, op een mooie dag als vandaag, zit je er warm en beschut. We hebben hier een of twee keer met Kerst geluncht. Daar zit ik nu mijn cadeaus open te maken. Er liggen varkenskarbonaadjes op de barbecue en Ed, mijn man, schenkt de wijn in. We praten over het vreemdsoortige bouwwerk dat we die ochtend in elkaar hebben geflanst met allerlei materiaal uit de schuur en de tuin: de basis bestaat uit een grote plastic picknicktafel bedekt met de stukken golfplaat en verstevigd met dikke planken. De ene kant wordt gestut door twee houten pallets, die rechtop tegen een boomstronk leunen; aan de andere kant staat een stuk golfplaat

dat te gaterig was voor het dak en nu dienstdoet als schot, zoals een windscherm op het strand een stuk zand afschermt. Eromheen staan bij wijze van steunberen op verschillende plekken de slanke stammetjes van jonge pruimenbomen. Binnen is het hoog genoeg om er op handen en voeten rond te kruipen of gehurkt te zitten. Je kunt er languit in het stro liggen, mocht je dat willen, en er is genoeg plek voor een maatje naast je. Maar je benen zullen uitsteken.

Dit is ons varkenshok. We hebben het gebouwd op een klein stuk grond zo'n tien minuten lopen van ons huis, een in onbruik geraakte boomgaard omgeven door met klimop begroeide stenen muren met een houten deurtje erin. Er is al in geen jaren door iemand naar omgekeken. Het is maar ongeveer twintig bij twintig – een te klein lapje grond om gebruikt te kunnen worden voor de landbouw – en door die stenen muren bovendien gescheiden van de omringende akkers. Het staat vol met braamstruiken, brandnetels en tere boompjes. Op sommige plekken zijn de muren afgebrokkeld of zelfs ingestort, de wortels van de klimop duwen de stenen uit elkaar. De deur moet ooit wit zijn geweest maar heeft nu een blauwgrijze tint. Aan de randen en de onderkant is het hout verrot, je voelt het meegeven als je hem openduwt. De eerste keer dat ik dat deed, waarbij ik best wat kracht moest zetten omdat er van de andere kant van alles tegenaan groeide, en mijn eerste blik wierp op het omheinde terrein vol wegschietende koolmezen en kepen, slangen (die zaten er ongetwijfeld ook), konijnen en muizen, allerlei verborgen leven, voelde ik mijn hart in mijn keel kloppen. Het was een ware geheimetuinervaring. En net als in *De geheime tuin* is deze grond niet van mij, ik heb er niets over te zeggen. Maar het voelt meteen bijzonder, vertrouwd. Het voelt als mijn land, mijn stukje grond, een verborgen plek. Ik ben nu al nieuwsgierig naar de lange geschiedenis ervan. Wie heeft de fruitbomen geplant? Waarom is zo'n klein stukje grond zo zorgvuldig omheind? Wie heeft het vroeger onderhouden, wie kwam hier, wie duwde het houten deurtje open, wie heeft dat witgeverfd?

In dit verwaarloosde deel van Frankrijk dringen zich veel van dit soort onbeantwoorde vragen op, overal vang je glimpen op van vergeten levens: in elk groepje huizen zie je echte bouwvallen staan; tussen de goed onderhouden weilanden – weilanden met een omheining en een hek – liggen vaak stukken overwoekerd land met oude of omgevallen bomen, hoog opgeschoten onkruid en instortende stenen muren, waar herten en zwijnen en dassen vrij in en uit lopen. Dit is een van oudsher bevolkt maar leeg gebied met dolmens, halfbewoonde, vervallen middeleeuwse dorpjes en een netwerk van *caselles*: oude, uit stapelstenen opgetrokken hutjes die vroeger beschutting boden aan de mensen die op het land werkten of voor de dieren zorgden, waar ze schaduw vonden, schuilden voor de regen of de nacht konden doorbrengen, maar die nu worden gebruikt als opslagplaats voor roestige landbouwwerktuigen of gewoonweg vergeten zijn. Het web van omwalde landweggetjes die de velden van elkaar scheiden en de gehuchten met elkaar verbinden is ongemarkeerd en onbetrouwbaar: hier en daar zijn de paden omgeploegd en de stenen weggehaald; soms zijn ze afgezet met kluwen felblauw landbouwdraad; vaak zijn ze zo overwoekerd dat ze onbegaanbaar zijn. Dit is het *département* Aveyron, het landelijke hart van Zuidwest-Frankrijk, een arme regio aan de rand van het uitgestrekte, onbarmhartige kalksteenplateau, de *causse*, ver van de snelwegen, de TGV en de grote steden, een gebied dat niet duidelijk staat aangegeven op toeristische kaarten en waar de overblijfselen van een rijke geschiedenis liggen te verloederen.

Ons toekomstige varkensveld is zo'n aan zijn lot overgelaten relict, een te onbeduidend stukje grond om boeren te interesseren. Het is de benodigde investering van tijd en geld niet waard. Ons huis heeft een grote tuin, van bijna een halve hectare, die voornamelijk bestaat uit een grasveld, dicht bij het huis een paar perken met lavendel- en rozenstruiken, stokrozen en duizendschoon, een lange, brede strook waar we groenten verbouwen, een paar fruit- en notenbomen en een moerasachtige vijver vol kwakende kikkers. Maar hij is niet zo geschikt voor varkens:

te open, te versnipperd, te onregelmatig van vorm en daardoor moeilijk te omheinen. Het zou bijna onmogelijk zijn om vee bij het huis, de bloembedden of de waslijn weg te houden. Daarom hebben we dit stukje grond geleend van vrienden die een hele reeks van zulke velden hebben, we mogen het een paar maanden gebruiken, tot de varkens eruit gegroeid zijn. Je komt er via een tractorpad dat zich afsplitst van de landweg die naar ons huis leidt. Aan de ene kant van het pad staat een kleine schuur, aan de andere kant staat een vervallen boerderij met ingestorte bijgebouwen en een *pigeonnier*, een sprookjesachtige, charmante ronde toren waarin ooit duiven werden gehouden. Deze plek, dit gehucht, heeft een naam, Mas de Maury, en er is een diepe put waar altijd water in zit, behalve in de allerdroogste zomers. Hier en daar zie je de brokkelige contouren van halfbegraven muren. Het woord ‘mas’ zit in de naam van veel gehuchten hier, het is de *lieu-dit*, de lokaal gangbare benaming van een plaatsje, het komt uit het Occitaans, de plaatselijke taal, die verwant is aan het Catalaans en het Provençaals. ‘Mas’ schijnt afgeleid te zijn van het Latijnse *mansum*, ‘de plek waar je verblijft’. De Franse woorden *manoir* en *maison* komen van dezelfde stam. De benaming ‘mas’ werd in de Middeleeuwen gebruikt voor grote boerderijen met horigen, redelijk welvarende gemeenschappen die een sleutelfunctie vervulden in het feodale stelsel. Dit hier zijn de overblijfselen van verschillende families, of verschillende gezinnen binnen één familie, een bloeiende onderneming, een gemeenschap. Aan het begin van het pad naar Mas de Maury, op de T-splitsing, staat een eenvoudig stenen kruis met de initialen I.B. in de sokkel gekerfd, een stille herinnering aan de familie die hier woonde en werkte, dat is alles. Nu is er niemand meer, behalve wij.

We hadden een paar dagen nodig om de dichte brandnetels en bramen weg te halen. We moesten ons kappend een weg banen om binnen te komen, om allereerst zelfs maar de deur te bereiken. We hakten de dikke klimoptakken weg die er kriskras overheen groeiden en duwden hem op een kier open, waarbij we

de planken voelden trillen. Toen de opening groot genoeg was, glipten we erdoorheen. We leenden een grastrimmer en werkten ijverig naar het midden van het stuk land toe, terwijl we met onze herrie en heisa allerlei levens verstoorden: een torenvalkvrouwkje dat de schuur in bezit had genomen en nu boven onze hoofden cirkelde, haar schaduw flitste over het terrein; aalscholvers die overwinterden in de enorme es bij het meer verderop; herten die de heggen uit stormden en met wippende witte kontjes wegsprongen. Heel even waren lucht en land vervuld van onrust en voelde het alsof we indringers waren.

Maar het stuk land is vrijgemaakt. De commotie, de opschudding is weggeëbd. De aalscholvers zitten weer hoog in de boom, ineengedoken, stilletjes en een tikkeltje onheilspellend, en ik verwacht dat de lichtvoetige herten in het verborgene ook terug zullen keren. Ons komen en gaan begint deel uit te maken van deze plek. Maar het blijft voelen alsof dit allemaal maar tijdelijk is. Ik word me bewust van de tijd, overal om me heen, alsof ik die kan zien, alsof hij materialiseert in de lucht, en ik word me heel sterk bewust van mijn nietigheid, mijn vergankelijkheid hier, op dit stukje grond dat andere mensen, allerlei mensen door de eeuwen heen, hebben vrijgemaakt, onderhouden en weer aan zijn lot overgelaten, en dat mijn aanwezigheid hier voor een tijdje duidt.

We hebben het varkenshok in de beschutting van de hoogste muur gebouwd. We kruipen naar binnen en duwen tegen de geïmproviseerde zijkanen zoals we denken dat een varken dat zou doen. De constructie geeft niet mee. We feliciteren onszelf met ons stevige bouwwerk. Als we in het stro liggen, voelt het als een gezellige plek, een hol. Ik heb een oergevoel, de roes die je voelt na het creëren van een veilig plekje, nesteldrang in zijn puurste vorm: hier, te midden van de golvende velden die zich links en rechts uitstrekken, de dichte stukken bos en de oude paden ertussen, ligt aan de voet van een hoge muur een vierkant lapje grond, en op dat lapje grond staat een nieuw hok dat de regen en wind buiten houdt, een soort huis.

Tien jaar eerder, toen ik dertig werd, werkte ik als curator bij een galerie, binnen, in een onberispelijke, geordende, klinische omgeving. Ik had geen overall en zelfs geen kaplaarzen. Ik ging in het weekend weleens wandelen en heel soms, aan het eind van een zomerdag, trok ik de heuvels in om in de hei te gaan liggen. Maar wat ik vooral deed, was winkelen tijdens mijn lunchpauze, wachten op bussen en treinen, ik paste me aan aan het stadsleven. Voor mijn dertigste verjaardag ging ik met een paar vrienden wat drinken in het centrum van Sheffield. We aten hamburgers en ijs in een Amerikaanse *diner*. Het was een beetje een grijze, druilerige avond, maar verder herinner ik me er niet veel van. Het was gewoon gezellig, niets bijzonders. Maar dit, mijn veertigste verjaardag, dit is onvergetelijk, dit voelt heel speciaal. Ik woel in het stro, ik lig plat op mijn rug en staar naar het dak van golfplaat boven me, en naar de felblauwe lucht die ik door de vele gaten heen kan zien. Ik ruik de verse geur van alle pas blootgelegde aarde om me heen, de frisse geur van de stengels onkruid die hier en daar zijn blijven staan, de stoffige, vochtige geur van de oude stenen. Ik luister naar de stilte van een koude winterochtend, de lucht is kraakhelder en lichtroze van de vorst.

Dat is het moment waarop de foto is genomen, *klik*: gefeliciteerd.



Het was Eds idee om varkens te nemen. Ik denk niet dat ik daar ooit op zou zijn gekomen. We waren niet naar Frankrijk verhuisd met het plan om zelfvoorzienend te zijn of vanuit een terug-naar-de-natuurgedachte. We vertrokken eigenlijk een beetje in een opwelling, omdat het kon, omdat ons freelance schrijfwerk en de alomtegenwoordigheid van het internet ons in de gelegenheid stelden te wonen waar we wilden, en waarom dan niet hier op deze onopgesmukte, rustige plek met weidse vergezichten? We komen geen van beiden uit boerenfamilies, we zijn niet eens in een dorp opgegroeid, we bleken ook geen van beiden een geheime passie voor het boerenbedrijf te koesteren. Ik groeide op als enig kind in een burgerlijk gezin in de rustige buitenwijken van Birmingham en Manchester: verkeersluwe, nette straten waar de tuinen een gazon, bloembedden en een plastic zwembadje hadden en waar iedereen hartelijk lachte om Tom en Barbara, het echtpaar uit de serie *The Good Life* (*Terug naar de natuur*), die probeerden dieren te houden in de schuur, want dat was zo ongeveer waar de natuur in die comedy op neerkwam: iets waar je om kon lachen, iets buitenissigs, niet iets waar je je in het echte leven mee bezighield. Ik had geleerd om te houden van schoon en netjes, van voorspelbaar. Ik had geen huisdieren. Maar ik hield er wel van om buiten te zijn. Het kon nog niet met recht een passie voor de natuur genoemd worden, aangezien ik er slechts op vluchtige momenten, tussen de bedrijven door, iets van meekreeg, maar het belooft wat voor de toekomst: wilde kastanjes verzamelen op een winderige dag, wormen opgraven in de tuin, door de herfstbladeren banjeren op weg naar school, picknicken op een landgoed in de zomer. Er was iets bijzonders aan 'buiten zijn', dat besepte ik toen al. Het had iets te maken met vrijheid en avontuur, onafhankelijkheid, moed; het raakte op de een of andere manier ook aan mijn belangstelling voor geschiedenis en archeologie, mijn nieuwsgierigheid naar hoe mensen vroeger leefden en de dingen die ze hadden achtergelaten. Maar ik wist niet wat de verbanden waren of hoe ik die onder woorden moest brengen. Ik wist niet waarom

ik nou zo aangetrokken werd door een groene omgeving, door mos en lucht en oude bomen, door rommelige veldjes in de stad, door het mysterieuze buiten, waar hemel en aarde in de verte verdwenen en ook van mijzelf een paar lagen verdwenen, zodat alleen het meest uitgesproken deel, mijn essentie overbleef.

Een van mijn duidelijkste jeugdherinneringen is van de zomer dat ik elf was. Ik ging met mijn ouders op vakantie naar nationaal park Yorkshire Dales. Van een straat in Birmingham, vlak bij winkels, benzinestations en kruispunten, naar een plattelandshuisje in Nidderdale. Zodra we er waren, rende ik terwijl mijn ouders uitpakten de heuvel op, een afstand van maar een paar honderd meter, en liet me bij een stenen muurtje in het gras vallen. Onder mij strekte zich groen en glooiend en schijnbaar eindeloos het dal uit, hier en daar zag ik een huisje en boven me de weidse hemel. Het staat me, zelfs nu nog, haarscherp voor de geest. Het voelde alsof ik uit een doosje was geschud en op deze plek terechtgekomen, deze totaal onverwachte andere wereld, en de landing had me de adem benomen. Ik herinner me kleine dingen: een bij die rond mijn hoofd zoemde, een kever bij mijn voeten, het kriebelende gras. Ik herinner me de wind, een stevige zomerbries die in niets leek op de wind die ik kende, hij rook anders, voelde anders, en ik herinner me dat ik versteld stond van zulke weidsheid, van zo veel ruimte, van dat overdonderende landschap.

Ik had een geheim dagboek, een piepklein opschrijfboekje met lichtpaarse bladzijden, en daarin legde ik een voor een alle adembenemende wonderen vast: een rijtje kraaien op een kabel, bloemen in een bloeiende heg, mist in de dalen, vergezichten. Het was de eerste keer dat ik de dingen echt zág, het was het moment waarop de wereld ophield er gewoon te zijn, als een achterdoek in het theater, tot leven kwam en onweerstaanbaar en meeslepend werd. Er bestaan natuurlijk wildere plekken dan Yorkshire Dales en te zijner tijd zou ik er daar een paar van ontdekken. Maar op dat moment, met mijn elf jaar, voelde ik een passie die overdonderend was. Zoals een jonge meeuw

die zich afzet van de rots en terechtkomt in het eindeloze spel van de thermiek, bevond ik me in een voortdurende staat van euforie, tot we een week later over de M6 terugreden naar huis.

Deze intuïtieve, intense, emotionele reactie op de natuur zou me blijven en belangrijk voor me worden, me helpen bepalen wie ik wilde zijn en waar ik wilde zijn. Maar dat het iets te maken zou hebben met het houden van varkens had ik op dat moment niet gedacht.

Eerst kwam er een hond: Mo, een onvermoeibare, dwaze dalmatiër met slordige stippen. Dat was de zomer nadat Ed en ik naar Frankrijk waren verhuisd. Rond dezelfde tijd begonnen we een moestuin. Van ons nette balkonnetje en piepkleine betegelde tuintje in Sheffield kwamen we terecht in deze oude boerderij met een enorme lap grond, omgeven door bos en weilanden. We waren niet wanhopig geweest om Groot-Brittannië te verlaten, emigreren was geen levensdroom, zoals voor sommige anderen. Maar we vermoedden al wel dat we graag zouden blijven, we waren al snel in de ban van de moeiteloze, ontspannen, zonnige dagen en begonnen ons te wortelen, letterlijk, door een tuin aan te leggen. Aan het huis hoefde niet veel te worden gedaan. Het is gebouwd zoals de meeste huizen in dit gebied: rechttoe rechtaan, met twee of drie kamers op de eerste verdieping en opslag- en werkruimtes op de begane grond. Aan de ene kant staat een kleine schuur en aan de andere een (grotendeels vervallen) bijgebouw, met het voorerf ertussen. Het gebouw is volledig omgeven door bomen, die beschutting en schaduw bieden, waardoor het vaak lijkt alsof het zich als een konijn in het kreupelhout verstopt.



Het huis was door de vorige eigenaar zo goed als volledig opgeknapt en vergde weinig aandacht van ons. Maar de grond eromheen was een heel ander verhaal: het terrein was verwaarloosd en overwoekerd, het gras stond manshoog en zat vol slangen, de dorre gele bomen stonden te dicht op elkaar en de grond was uitgeput en stenig. Dus waadden we gewapend met een grastrimmer, zeisen en scharen de halmenzee in om het veld vrij te maken, spitten we de moestuin om en maakten die groter: we trokken er een stuk grond bij. We bevrijdden de rodebessenstruiken vanonder een laag doornstruiken en snoeiden de kersenbomen. We plantten ook een perzikboom en wijnstokken. We begonnen meer en meer tijd buiten door te brengen: we verzorgden de bloembedden aan de voorkant en dunden de dichte verzameling pruimenbomen, beuken en eiken uit, die hun licht wegnamen. We plantten kruiden tegen de muur van de schuur en leerden hoe je zaden liet ontkiemen en hoe je ze verkreeg. Voorzichtig, omdat ze nieuw voor ons waren, experimenteerden we met exoten zoals aubergines en

pepertjes, die het tot onze grote vreugde heel goed deden in het warme, droge klimaat. We kwamen tot de ontdekking dat tomaten niet rood hoeven te zijn, dat zwarte, groene, witte en oranje soorten allemaal een heel eigen smaak hebben. Niet lang daarna brachten we vervuld van opwinding in kartonnen dozen vier zwarte hennetjes mee van de markt. We lieten ze vrij rondlopen in de tuin en de omringende velden, we raakten gewend aan hun repertoire van vriendelijke kakelgeluidjes en ontdekten hoe plezierig – en hoe frustrerend – het was om elke dag naar eieren te zoeken tussen het stro in de houtschuur, tussen het gebladerte en langs muren, in de brandnetels – overal behalve in het fraaie kleine kippenhok.

Bijna alle families hier hebben een moestuin en houden een paar kippen; we deden gewoon hetzelfde als de burens, we pasten ons aan. Maar het fokken van varkens maakte niet zichtbaar deel uit van de levens van de mensen om ons heen. Naast ons, aan de andere kant van het veld achter onze tuin, staat een kleine boerderij, karakteristiek voor dit gebied, een slordig groepje oude gebouwen omringd door een lappendeken van grond. De ouderwetse boer gebruikte het netwerk van caselles wanneer hij zijn vee bijna als een herder dagelijks van het ene stukje grasland naar het andere leidde om ze het beste gras te geven. De koeien hier worden gehouden voor het vlees – Le Veau d'Aveyron – dieproze kalfsvlees met een beschermde status, afkomstig van dieren die buiten, op uitgestrekte velden worden grootgebracht en bij hun moeder blijven tot het stevige, gespierde jongvolwassen exemplaren zijn. Vroeger waren de meeste kuddes klein, misschien niet meer dan tien of twaalf dieren, en er is een foto van onze buurman van twintig jaar geleden waarop hij een groepje bruingele koeien voortdrijft onder het zomers gebladerte, met een jutezak over zijn schouders en een schaapachtige glimlach onder zijn baret. In die tijd en daarvóór was er gewoontegetrouw – dat kon niet missen – een varken op zijn boerderij, er waren ook kippen en konijnen in hokken en drie grote moestuinen. Maar kort nadat wij hier onze

intrek namen, werd onze buurman door een van zijn paarden geschopt en stierf hij in een weiland, net de tachtig voorbij. Tegenwoordig is er geen varken meer. Solange, zijn weduwe, is blij dat ze geen varken hoeft te verzorgen. Ze houdt meer van de geur van koeien, zegt ze.

De eerste winter dat we hier woonden, ruim twaalf jaar geleden, liepen we een keer door de velden naar het volgende gehucht, waar we ook een boer kenden. Hij woonde in een aftandse jarenzeventigbungalow naast de oude, leegstaande boerderij. Hij had ons weleens rondgeleid om ons zijn verzameling oude tractors en zijn indrukwekkende houtstapel te laten zien. Het was een of twee dagen na oud en nieuw, en dan hoor je bij de mensen in de buurt langs te gaan om ze *bonne année* te wensen. De mensen hier leven nogal geïsoleerd en brengen het grootste deel van hun leven door in het gezelschap van hun familie. Gebruiken als deze versterken de gemeenschapszin, en een hechte gemeenschap garandeert veiligheid, kennis en verscheidenheid. Daarom besloten we bij onze burens langs te gaan en te laten zien dat we, hoewel we vreemde Engelse eenden in de bijt waren, wel enig benul hadden van basale omgangsvormen. Voor de deur van de garage werden we ontvangen door Sylvain, de tienerzoon. Hij was gespannen, hij begroette ons niet met zijn gebruikelijke glimlach maar tuurde naar de verlaten weg achter ons, alsof hij bang was dat we gevolgd werden door een stel schurken. Er leek iets geheimzinnigs aan de hand te zijn. Iets wat het daglicht niet verdragen kon. Hij aarzelde en begeleidde ons toen zenuwachtig naar de werkruimte onder het huis. 'Zachtjes,' zei hij, 'kom snel', en hij joeg ons haastig door de op een kier geopende deuren en sloot ze stevig achter ons. Pas toen we veilig, uit het zicht, in de kelder stonden, bleef hij staan, schudde ons de hand en zei met een glimlach: '*Bonne année.*'

De rondtrekkende varkensslachter was geweest, een man met een brute maar betaalbare werkwijze. Hij ruimde juist zijn gereedschap op. Er stonden schraagtafels met overal restjes vlees, er was een heleboel bloed, op de grond, op de tafels, op handen en

gezichten. Er stonden emmers met nog veel meer bloed erin, en ingewanden; honden wroetten in de hoopjes vlees. We stonden een tijdje te kijken terwijl het slachtwerk doorging. Iemand was vlees aan het malen, iemand anders deed iets glibberigs met ingewanden. Ik herinner me weinig details. Het licht in de raamloze kelder was schemerig en troebel, maar dat is niet waarom mijn herinneringen zo wazig zijn. Het kostte me moeite om het tafereel in me op te nemen, de onverwachte aanblik van een dood dier in de winterkou, de commotie, de opwindende van de gespannen, vermoeide familie. Ik herinner me dat ik iets meekreeg van het rauwe, harde en verwarrende karakter van wat hier gebeurde, en dat ik geschokt was door de ontdekking dat deze burens überhaupt een varken hadden. We waren ze vaak tegengekomen terwijl ze hun vee van het ene graasgebied naar het andere brachten, op hun erf wemelde het van de kippen en we kregen regelmatig een zak eieren mee, maar ik had geen idee dat ze een varken hadden. Dit dier had dag en nacht opgesloten gezeten in een klein stenen verblijf onder een oude schuur, een hok zonder ramen, zonder licht, zonder frisse lucht, smoorheet in de zomer en ijskoud in de winter. Het was alleen geweest. Het varken was stilletjes vetgemest en in het geheim afgemaakt. Gedurende het ene jaar dat zijn miserabele bestaan ongeveer geduurd had, was het bijna onzichtbaar geweest, sterker nog, had het geleken alsof het niet echt had bestaan. Ik kwam thuis met een flink maar slap braadstuk en het gevoel dat ik getuige was geweest van iets beschamends.

We kenden verder niemand die varkens hield. Zelfs hier, in de verste uithoeken van *La France profonde*, was dat niet meer gangbaar. Er blijken hier in Frankrijk meer gehuchten en dorpjes te zijn met namen die naar varkens en de varkenshouderij verwijzen dan naar welke andere activiteit dan ook – van het overduidelijke La Porcherie (varkensboerderij) tot het wat vagere Suin, dat verwant is aan ‘zwijn’ – en toch is dat ooit zo typische plattelandsgebruik hier inmiddels juist atypisch. Ik zou niet op het idee kunnen zijn gekomen om varkens te nemen tijdens een

wandelingetje door de buurt: hier geen idyllische taferelen van in tuinen rondsnuffelende flinke oude zeugen. Overal scharrelen kippen, eenden, ganzen en lawaaierige parelhoentjes, geiten gaan hun gangetje rond de huizen, er zijn een paar schapen, maar geen varkens. Deze dieren, die hier tot voor kort alomtegenwoordig waren, zijn inmiddels verdwenen. Je zou nu alleen nog varkens houden omdat je ervoor kiest, niet omdat het de gewoonte is.

We speelden al lange tijd met het idee zelf varkens te houden, maar het was niet meer dan een vaag plan. Gedurende maanden, jaren zelfs, kwamen we er zo nu en dan op terug en dan fantaseerden we erop los. Het leek er niet op dat het er ooit van zou komen. Maar hoe meer we erover praatten, hoe meer het idee in onze gedachten naar voren schoof, waar het vage plan onvermijdelijk vaste vorm begon aan te nemen. Ed deed zorgvuldig wat onderzoek. Druppelsgewijs begon hij me informatie te voeren. Er was een stuk land dat we konden lenen van mensen uit de buurt, twee stukken land eigenlijk: de kleine omwalde boomgaard voor als de varkens nog klein waren en een groter terrein met een glooiend stuk bos voor als ze ouder waren. Varkens waren zeer goed in staat om tussen de eikenbomen hun eigen voedsel te verzamelen en konden zo'n beetje voor zichzelf zorgen. We zouden twee varkens moeten kopen, want varkens hebben gezelschap nodig, in hun eentje worden ze ongelukkig. We bekeken wat het houden van varkens in de praktijk zou betekenen. Er was, zoals altijd, het geldprobleem: met Eds journalistieke werk konden we onze belangrijkste uitgaven bekostigen; mijn romans brachten zo nu en dan een extraatje binnen. We konden nu al nauwelijks rondkomen en verbruikten ons spaargeld om de eindjes aan elkaar te knopen. Door te investeren in vee zouden we aanzienlijke kosten maken – voedsel, afrastering en allerlei andere benodigdheden, om nog maar te zwijgen van de prijs van de dieren zelf – die ons onder een nog grotere financiële druk zouden zetten. Maar onze situatie had ook voordelen: we werkten allebei thuis, zodat we het voederen en verzorgen makkelijk zouden kunnen inpassen

in onze dagelijkse routine, en we hoopten dat we de komende twee jaar konden blijven waar we waren en dus tijd genoeg zouden hebben om te genieten van onze varkens en, belangrijker misschien, van hun vlees.

Zonder dat we het in de gaten hadden, waren onze plannen concreet geworden. Ik herinner me niet een specifiek moment waarop de beslissing genomen werd, we merkten gewoon dat we het allebei heel graag wilden en op de een of andere manier hebben we toen afgesproken varkens te nemen. Twee varkens. Onze varkens. Zelfs nu voel ik als ik hieraan terugdenk een golf van opwindings, maar we bleven verstandig en verantwoordelijk en bespraken gedurende een paar weken alles wat erbij zou komen kijken, we wilden er zeker van zijn dat we niets over het hoofd zagen.

We bespraken nog een ander punt, niet te uitvoerig, want het leek vanzelfsprekend: onze varkens zouden geen huisdieren zijn. We zouden ze houden voor het vlees. Daar ging het allemaal om. Bovendien hadden we de ruimte noch de middelen om voor langere tijd volgroeide volwassen varkens te houden, dus zouden we ze na ongeveer een jaar moeten slachten. Het zou ons twee aanzienlijke karkassen opleveren: genoeg vlees om de vriezer te vullen en een deel van de kosten te dekken. Het zou goed vlees zijn, we zouden precies weten waar het vandaan kwam en kunnen instaan voor de kwaliteit ervan.

Dat was de afspraak. Varkens bij wijze van investering. Zonder de belofte van spek, varkenshaas, karbonade, worst en paté was het hele experiment zinloos. ‘Verreweg de beste spaarbank voor een arbeider is een varken’, constateerde Samuel Sidney, een schrijver die veel over landbouw schreef, in 1860: een biggetje dat vroeg in de zomer voor een soeverein werd gekocht, dat leefde van etensresten en werd vetgemest met graankorrels of geraapte eikels en noten, zou met Kerst niet alleen een rijkelijk feestmaal opleveren maar ook ‘hammen die hij kan verkopen om een nieuw varken aan te schaffen, en de rest van het vlees is voor eigen consumptie zonder dat het ook maar iets gekost

lijkt te hebben'. Het slachten van het varken was het moment om af te rekenen, het moment waarop de lange maanden van verzorging zich uitbetaalden en het natuurlijke evenwicht in de wereld werd hersteld. Nuchter en verstandig begonnen we aan het varkenshouden, net als negentiende-eeuwse arbeiders hadden we rendement nodig om de kosten te dekken.

Dat was dus afgesproken: we zouden ze slachten. Het leek niet zo ingewikkeld. Een zakelijke berekening van investering en rendement, varkens als een ouderwetse spaarpot. We wisten toen natuurlijk niet wat er in het verschiep lag. Dat konden we niet weten. De varkens waren er nog niet eens. Hoe konden we weten wat het werkelijk inhield om een varken groot te brengen, hoe konden we weten hoe ontwapenend we ze zouden vinden, hoezeer we ons aan ze zouden hechten? We konden niet in de toekomst kijken. Dus hielden we ons voorlopig aan het simpele maar beproefde scenario van de kleine veehouder: zodra de dieren zijn volgroeid, worden ze geslacht. Zo zou het gaan, dachten we. Dat was de afspraak, vanaf het begin.

We zouden zwarte varkens nemen. De Gascon Noir of Noir de Bigorre is een oud, sterk varkensras dat het hele jaar door buiten kan blijven. Ze lijken een beetje op wilde zwijnen, met dikke taaie zwarte haren en een puntige snuit, maar met lange hangende oren en een veel grotere, zwaardere romp. Deze varkens hebben sinds de Romeinse periode deel uitgemaakt van het boeren- en gezinsleven in de Centrale Pyreneeën en de omliggende gebieden: de negentiende-eeuwse Franse veearts en zoöloog André Sanson voert de oorsprong van de Noir de Bigorre terug tot een handvol oorspronkelijke rassen die hij als 'zuiver' beschouwde en die oorspronkelijk uit prehistorisch Afrika kwamen, waar dit varken door Iberische ontdekkingsreizigers werd gedomesticeerd en zich vervolgens verspreidde in Spanje en Zuid-Frankrijk.

Maar het is een varken dat er lang over doet om tot volle wasdom te komen en daardoor is het niet geschikt voor de

bio-industrie. Veel varkens van tegenwoordig worden groot-schalig gefokt: ze moeten snel groeien en kunnen in 24 weken een slachtgewicht van 100 kilo bereiken. Vaak worden ze nog eerder geslacht – met vier of vijf maanden – omdat kleinere karkassen voor de slachthuizen makkelijker te hanteren zijn. Het vlees is mager, bleekroze, flauw en goedkoop: populair bij de consument. De wederopbouw van Frankrijk na de Tweede Wereldoorlog ging gepaard met industrialisatie en een toene-mende intensivering van het boerenbedrijf. Niemand wilde een varken dat er twee jaar over deed om groot te worden en dat donker vlees en dikke lagen spek opleverde. De Noir de Bigorre was uit de mode, een anachronisme, te duur om te fokken en met een te karakteristieke smaak voor de moderne markt. In de decennia na de oorlog gingen de aantallen zo hard achteruit dat er in 1980 nog maar twee mannetjes en een handjevol vrouwtjes over waren, op een aantal kleine boerderijen verspreid over de Hoge Pyreneeën. Er werd een reddingsprogramma op touw gezet om het ras te behouden.

Een paar kilometer van ons huis hadden we een keer vlees gekocht van een boer genaamd Benoît, die vele hectares eikenbos had toebedeeld aan een kudde Gascon Noirvarkens; verschillende kuddes eigenlijk, wel zo'n 120 dieren. We hadden de varkens gezien van veraf, toen ze er bij het geluid van onze auto vandoor renden, en van dichtbij, toen we aankwamen op de omheinde plekken waar de zeugen hun biggetjes wierpen en zoogden. Het zijn sobere, robuuste, prachtige dieren, met een plechtstatige uitstraling, niet helemaal tam, maar ook niet langer wild, nog altijd afhankelijk van mensen – een oeroud ras, dat net zozeer deel uitmaakt van het droge kalkstenen landschap als de prehistorische dolmens en de vele middeleeuwse kapelletjes die je er langs de bospaden tegenkomt. Dit zijn makkelijke varkens om te houden, onvervalste scharrelaars, en inmiddels worden ze geroemd om de kwaliteit van hun vlees. In een tijd waarin slowfood steeds meer op prijs wordt gesteld, een tijd van boeren-marktjes, biologische producten, kookfanaten en uitgesproken

smaken, zijn juist de eigenschappen die het voortbestaan van dit dier ooit in gevaar brachten zijn grootste pluspunten geworden.

We spraken met Benoît af dat we twee biggetjes zouden kopen, van ongeveer twaalf weken oud. Waarschijnlijk dacht ik even dat we ze zouden mogen uitkiezen, zoals je uit een nestje hondjes de pup kiest die je wilt. *Laten we die nemen, die schattige, die met de flaporen, nee, die.* Maar dan zouden we ze als huisdieren beschouwen, nietwaar? En bij Benoît kwam het idee dat we zouden kiezen niet eens op. Hij nam zakelijk de bestelling op en vroeg of we wilden dat hij een ring in hun neus aanbracht om ervoor te zorgen dat ze niet in de grond wroetten. Nee, zeiden we, geen ringen, en dat was dat.

In de dagen voordat de biggetjes komen, raak ik geobsedeerd door varkens. Ik heb nooit een varken aangeraakt; ik herinner me met moeite de schimmige roze heuveltjes in de schuur van de kinderboerderij. Ik heb er nooit eentje van dichtbij gezien. Ik weet niet wat ik moet verwachten. Wat zijn het voor dieren? Wat ‘doen’ ze? Stinken ze?

Ik lees zo veel mogelijk. Het eerste wat ik ontdek is dat varkens pienter en begaafd zijn, werkelijk intelligent. Eigenlijk wist ik dat al, bedenk ik nu, maar ik heb me er nooit in verdiept, en dat doe ik nu wel. Ik lees onderzoeken en ik sta versteld. Varkens, zo blijkt, zijn op zijn minst even slim en vriendelijk als honden, en net zo op het gezelschap van de mens gesteld als zij. Dat is mooi, want ik hou van honden. Ik lees over een onderzoek dat in 2009 werd uitgevoerd aan de universiteit van Cambridge waarin vier paar varkens vijf uur lang een spiegel in hun hok kregen. Ze waren vrij om met de spiegel te doen wat ze wilden. Eerst waren ze op hun hoede, maar al gauw drukten ze vrolijk hun neus ertegenaan en keken naar hun spiegelbeeld. Een van de varkens stormde op zijn spiegelbeeld af, waardoor de spiegel brak. Andere keken erachter om uit te vogelen wat er aan de hand was. Daarna werd elk varken in een hok gestopt met een spiegel die in een bepaalde hoek stond ten opzichte van een

schot waarachter iets lekkers lag. (Varkens blijken dol te zijn op M&M's; weer wat geleerd.) Zeven van de acht varkens begrepen onmiddellijk hoe het zat, keken achter het schot en vonden het lekkers. Een controlegroep van varkens die nooit eerder een spiegel hadden gezien, snapte er zoals te verwachten viel niets van. Ze verwarden het spiegelbeeld met de werkelijkheid, ze bleven maar achter de spiegel wroeten in een ijdele poging het lekkers op te sporen. Volgens de onderzoekers bewijst dit experiment dat varkens in grote mate het vermogen bezitten om bij het inschatten van een situatie herinneringen en observaties te gebruiken en vervolgens naar die inschatting te handelen.

Het is nog niet duidelijk of varkens zichzelf daadwerkelijk in de spiegel herkennen, waarmee ze zich wat intelligentie betreft zouden kunnen meten met mensapen, dolfijnen en olifanten, maar ze kunnen zeker niet worden afgedaan als dom vee. Hoewel ik niet veel tijd heb voor mijn research voordat de biggetjes komen, vind ik nog een heleboel andere onderzoeken die de intelligentie van het varken lijken aan te tonen: varkens blijken te behoren tot de dieren die het snelst nieuwe vaardigheden aanleren. Ze zijn in staat door hoepels te springen, te buigen, pirouettes te maken, een tapijt uit te rollen, schapen te hoeden en, mocht je dat willen, met behulp van een joystick videospelletjes te spelen. Ze hebben ook een goed langetermijngeheugen.

Ook fysiek gezien is het varken interessant. Het varkensgeenoom is nauw verwant aan het menselijk geenoom, grote delen van beide zijn onveranderd gebleven sinds de gemeenschappelijke voorouders van varkens en mensen honderd miljoen jaar geleden divergeerden. Het varkenshart lijkt erg op het menselijk hart, het reageert op dezelfde manier op medicijnen. Het gebit van het varken lijkt op dat van de mens. Varkens zijn net als mensen geneigd tot luiheid, wat kan leiden tot overgewicht en de daaraan gerelateerde ziektes. Als ze de kans krijgen, liggen ze blijkbaar graag te luieren, te drinken, en zelfs te roken en televisie te kijken. Ik vraag me nu af hoe geschikt het hok is dat we hebben gebouwd: geen bar, geen asbak, geen satelliet aansluiting.